

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY

Szerkesztő: P A P D O M O K O S

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárhozhoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

A Főtanács.

Együtt voltak az unitárius egyház törvényhozói Kolozsvárt igen nagy számmal. Talán ide gondolt az egész falu, honnan eljött a pap, a tanító, az egyháztanácsos vagy a köri képviselő. Jó lett volna, ha mindenik egyházközségből lett volna hívívő, mert kívánatos, hogy habár csak néhány napig is, gondolkozzék mindenki az unitárius egyház nagy érdekeiről. Mert bármilyen kicsinynek tartjuk is, nagy az, mihelyt összedobban minden szív, egyet gondol minden elme.

Mit mondjunk azoknak, akik nem voltak itt, de tudni szeretnének sokat, mindent. Első tudósításunk szól a fehér harisnyáról. Bevonult a fehér harisnya az unitárius törvényhozó testületbe. Ennek csak örvendeni lehet, mert hiszen bizonyos, hogy a falu székely és magyar unitáriusai nélkül ezt a viharverte egyházat nem lehetett volna fenntartani.

Az „Unitárius Közlöny“ már sokszor emlegette Kecskés Izsák uramat, a derék ravai székely atyánkfíát, aki midőn meghallotta volt, hogy a császár katonái elvették a püspök földjét és nehéz sorsra jutott, nyakába vette a borzbörtarisznyát, melynek fenekére rejtett öt ezüst pengő forintot és őkegyelme addig meg sem állta, miglen föl nem érkezett Kolozsvárra püspök uram érdemes házához, ahol is illő szókkal elmondotta, hogy nem türheté, hogy az ő drága jó főpásztora hiányosságot szenvedne s azért elhozta öfőtisztelendőségének.

Soha több szó nem esett a falu népéről főtanácsi ülésen, mint most. Mindenkit könnyekig megindított, midőn meghallotta, hogy a sepsiszentkirályi kicsiny és a torockói nagy gyülekezet beküldötte a reá eső összeget. Ha a Mária Terézia kora teremtet egy Kecskés Izsákot, a Ferdinánd királyé teremt ezeret, mert meghallották a falusiak, hogy gyermekeik tanítóinak, tanárainak és maguknak a gyermekeknek nincsen kenyertük és kenyérre pénzüik.

Az iskola s a tanító nem mára van kifalálva, hanem minden időre. Mi lett volna, ha a nagy püspök, Dávid Ferenc nem járt

Kelemen József ur
Szentegyház-u. 24

Helyt

volna iskolába. Mi lett volna, ha mindenik falunak nem lett volna egy kicsiny mesteri háza s abban egy tanuló szoba. Az lett volna, hogy a tudatlanság sötétsége babonás vakbuzgósággal úgy elárasztotta volna a nép agyát és szívéét, mint a gyom a szántatlanul hagyott földet. Jó lesz eszünkbe vennünk, hogy ha a szomszéd gyermeke nem jár iskolába, lesz belőle egy tekergő, semmiházi és legelőször nekünk gyűjti meg a bajunkat.

Az iskolával végtelen sok baj van, mert a mai állam nem akarja vállalni, amit a magyar államtól átvett, a felekezeti tanító fizetését, nem akarja megérteni, hogy egy iskolát sem adtunk át a magyar államnak, míg velünk, mint egyházzal, szerződésre nem lépett. Már pedig aki egyszerűen csak foglal, azzal kijelenti, hogy ő ur s a keze alá szólást nem enged.

Ezt a szomoruan kemény igazságot a Főtanács megismerte az egyházi birtok kisajátításáról szóló jelentésekből. Az Augustinovich-, Berde-, Derzsi-birtokokból vagy semmi, vagy csak egy-egy kis morzsa maradt meg. Az egyház egyeteme koldussá van téve, a módosabb egyházközségek is hasonló sorsra jutnak. Keressük az igazságot és találkozunk az erőszakkal és az önkénnyel. Vajjon a polgárok nyugalma, békéje és megélhetése nem jelent semmit, kiváltképpen, ha magyaroknak születtek?

Bármily sok keserűséget kellett lenyelni, az egyház tanácsosai bizó lélekkel tértek vissza otthonukba, mert a jelen volt nagyszámu hiveink áldozó kedve arról győzte meg, hogy semmi sem vész el, amit ész, erő és egy szent akarat véd és munkál.

Az ember.

Freeman Clarke Jakob „Messages of Faith, Hope and Love“ című munkájából.

Május 1.

Az Isten ide helyezett minket, éppen mint a fákat és virágokat hogy nőjünk. — A fák és virágok öntudatlanul nőnek és pedig nem saját maguk törekvése által. — Az ember is öntudatlanul növekedik és a körülmények által művelődik. — De ő a körülményeket ellen-súlyozhatja s élete pályáját irányíthatja. — Ő nevelheti magát. — Ő törekvés és gondolkodás által ismeretet szerezhet, finomíthatja, tisztíthatja természetét, fejtheti erőit, erősítheti jellemét. — És mert ezt teheti, tennie is kell ezt.

Május 2.

Mégis hozzá kell tennünk, hogy ez még nem minden. — Van valami több abban, hogy növekedjete, növekedjete mindenekben, de növekedjete különösen abban a ki fő a Jézus Krisztusban. — Ez az, amit Goethe, minden bölcsessége mellett, elmulasztott látni. — Ez az, amely az apostoli tantételt bölcsébbé teszi, mint ő. — A növe-

kedés a cél, de nem a végcél. — Növekedjünk azért, hogy növekedjünk a Krisztusban. Azért leszünk nemesszivűek, műveljük és fejlesszük minden erőnket, hogy jól tegyünk, más lelkeket segélyjünk, megmentünk, ihlessünk, vezessünk, lelkesítsünk, bátorítsunk. — Fejlesszéték minden erőnket, de egyetemes hasznosságra.

Május 3.

Jézus csodálatos munkái, ismerete, jelleme, nem természetellenes, de természetes, nem kivételesek azok, de profétaiak. — Amilyen ő volt, minden ember lehet. O az emberiség példányképe, a teljes kifejlett helyzet példája. — Jézus jött, hogy segítjen másokat, hogy legyenek olyanok, mint ő volt. — Ha mi őt kivételesnek tartjuk, az apostolok és leveleik tanítanak minket, hogy amilyen Jézus volt, olyanok lehetünk mi is. Azok, akik közöszülnek vele hit által, fokként ugyanazon képpé változhatnak és növekedhetnek a Jézus Krisztus állapotában.

Május 4.

Ha a természetben mindent az Isten végez, ha ő teszi széppé az erdő lombját ott is, hol emberi szem nem láthatja azt, s a tenger mélyén kiváló színekkel festi a kagylókat, hinnünk kell, hogy ő nem nyugszik, míg minden lelket és minden életet tisztává, nemeslelkűvé, nemessé és széppé nem teszi. Mi még csak egy jövő szép növénygyökerei vagyunk. — A legjobb férfi vagy nő csak egy hajtás, egy kis ut ki a földből. — Mi az Isten növényei, Isten virágai vagyunk. Higgyétek erősen, hogy ő segít minket, hogy tiszta szépségre, nemes tökéletességre fejlődjünk, ha nem ebben az életben, akkor egy másban. — Ha ő tanít minket, hogy ne legyünk megelégedve, míg munkáinkat be nem végeztük, ő sem lesz megelégedve, amíg ezt be nem végezte.

Ha mi hihetjük ezt az Istenről, akkor szerethetjük őt, mint szeretjük a mi atyánkat, mint szeretjük a mi barátunkat, akinek viszonozó szeretetében több életet birodalmunk van. — Az ilyen Istenben vetett bizalom, mint ez egyedüli forrása a valódi kegyességnek. Csak addig, amíg nem szününk meg róla mint igazságról és erőről gondolkozni, amíg képesek vagyunk úgy bízni benne mint olyanban, aki megmenteni akar és minden erőnket és szépségünket kifejleszteni, amelyekre minket elhivott, szerethetjük őt teljes szívünkéből, vagy szerethetjük felebarátunkat, mint mimagunkat. **Fazakas Lajos.**

Felhívás. Az egyházköri lelkészörök pénztárosait atyafiságos tisztelettel és szeretettel kérem, hogy a befolyt tagdíjaknak — alapszabályuk szerinti — 50%-át ugy a jelen, mint az előző évekről az egyetemes lelkéször pénztárába alulírotthoz sürgősen beküldeni sziveskedjenek, hogy a legközelebbi számadásban ez összegek is szerepeljenek. *Ürmösi Károly* pénztáros.

Dr. Egyed Balázs.

(1868—1922.)

A sz.-udvarhelyi unitárius egyházközség volt gondnoka már a földben pihen, annak a városnak a földjében, melynek javáért míg élt annyit fáradozott. Egész Székelyudvarhely igaz és őszinte részvéte kísérte husvét másodnapján örök nyugalomának helyére.

Született Városfalván 1868. május 21-én. Atyja Egyed Ferenc unitárius lelkész, anyja Gábor Lidia. Ős unitáriuság izzott mindig a lelkében. Testvérei elhalálózása folytán az élet angyala, mintha csak neki mondotta volna: te leszel családod büszkesége. Tanulmányait Székelykereszturon kezdte, folytatta Kolozsvárt az unitáriusok kollegiumában. Innen szedte magába azt a lelket, mely minden tétből kisugárzott, s melyet olyan nemesre ötvözött széthulló-fajának élniakarása. Orvosnak avatták 1895-ben. Daróczi községi orvos lett 1896-ban, hol megnősült ugyanabban az évben. Nőül vette Csikmindszenti Tamássy Erzsébetet. E házasságból született: Zsófia, férj.

Danez Jánosné és Ferenc, kik életének teljes boldogságát képezték. Daróczi-ról két év múlva kinevezték a megyei közpórházhoz orvosnak, hol a megyéje közegészsége ügyének hűéges szolgálata fejében megkapta a tisztb. megyei főorvosi címet. A megyének szülötte, a vármegye jólétének munkása volt, csaknem egy egész élet munkáját szentelvé a sebek gyógyítására. A betegsegélyzői orvosi állást 25 évig töltötte be. Igazi orvos, a betegek gyógyítója, kiknek magának is fájt, ami másnak fájt. Olyan korszakban tölti be nemes hivatással orvosi szerepét, mikor a rémségekről azt éneklé

a költő a fásult szívűeknek: „csak egy éjszakára küldjétek el őket”. Mindenkor az ekók közt volt, ha áldozni vagy küzdeni kellett. Fiát a konfirmáláskor beiratja a kepefizetők közé. Vele az utolsója szállt sírba azon vezéreknél, kiknek a templom és vallás nemcsak kőbe vésett himnusza volt az istenkeresésnek, hanem új szövetség is, melyen keresztül a lélek zsoltárokkal szárnyasodott meg.

A betegek gyógyítója, a gyengék bátorítója a hosszú harc után maga is beteg ember lett. 1915-ben, mivel már hanyatlani érezte erejét, kérte és megkapta a kórházi szolgálata után a járás-orvosi állást, de csak tovább is a kórház szolgálatában kellett ma-

radnia. Míg 1921. szeptember 1-én homoródszentmártoni körorvosnak nevezték ki. Ebben a minőségben lepte meg váratlanul a halál 1922. április 15-én, husvétszombatján a kis család meghitt körében, mely neki annyi boldogságot nyújtott.

Az elhunytban az unitárius egyházközség nemcsak választott, hivatásszerű vezérét gyászolja, kinek gondnok működése elé annyi bizalommal néztünk, de gyászolja a kiváló unitárius jellemet, azt a páraflanul nemes áldozó papi szellemet, mely egyházának minden dolga iránt megdobbantotta az ő szívet véglegellettéig. Rajta mindvégig meglátszott, hogy a katedra tövében született. Ez volt Egyed Balázs. Mikor jönnek mások, hozzája hasonlók?! B. V.

A Dávid Ferenc-Egylet XXXVI-ik közgyűlése.

— Titkári jelentés. —

Felolvasta: Pap Domokos, főtitkár.

A Dávid Ferenc-Egylet tisztos multjából ez a mostani év bizonyos tekintetben kiválik. Ez évet ugyanis némi újításokkal kezdtük meg. Nem az alapelveken és a vezetécélokön változtattunk, hanem a szervezetén. A változtatás abban áll, hogy a D. F. E. működési körét szélesebb alapokra fektettük, amennyiben feladatául az egyház-társadalomnak az egyénekig menő összefogását és megszervezését tettük.

Tervezetünk egy ideghálózatot kíván létesíteni, amely bárkinek nemes törekvéseit, üdvös gondolatait minden unitárius egyházközségbe, minden egyes hittestvérünkhöz képes eljuttatni. Ilyen célból szorgalmaztuk az egyházközségi fiókegyletek megalakítását. Igyekezünk megjelölni, hogy ebben a szélesebbkörű szervezetben milyen életműködést kell kifejtenie a központnak, melyet a városi és melyet a falusi fiókegyleteknek. Általában a régi program megmaradt közös munkatervnek, ám új tervezetünk módot ad helyi szükségletek kielégítésére és egyéni kezdeményezésekre is.

Ez az év tehát bizonyos tekintetben a kísérletezés éve volt és nekünk épen arról kell beszámolnunk: hogyan sikerült a kísérlet. Előre bocsáthatjuk, hogy az eredmény általában kielégítő, sőt örövendetes.

Az egyházközségi fiókegyletek sokfelé megalakultak és munkába fogtak. Sajnos, teljes képet nem rajzolhatunk erről a mozgalomról, mivel igen sok helyről nem kaptuk meg a szükséges jelentést, más uton azonban értesültünk a fiókegyletek megalakulásáról és munkásságáról. Azok a fiókegyletek, amelyek működésüket közvetlenül, vagy az egyházközi fiókok útján bejelentették, a következők: Abrudbánya, Alsójára, Alsószentmihály, Aranyosrákos, Ádamos, Árkos, Buzaháza, Dicsőszentmárton, Dombó, Fogaras, Homoródszentpál, Homoródszentpéter, Homoródjánosfalva, Homoródujfalva,

Homoródalmás, Ikland, Karácsonyfalva, Kolozsvár, Kolozs, Küküllőszéplak, Lókod, Marosvásárhely, Mészkö, Oklánd, Sáros, Segesvár, Szabéd, Szentbenedek, Székelykeresztur, Sztmihály, Tordátfalva, Torockó, Ujfalu, Vargyas, Városfalva, Verespatak.

Ezekben a fiókokban a munkásság nem folyt egységesen, néhol a vallásos estélyek, néhol a daloskör, néhol megint az ifjusági egyesületek léptek előtérbe. Igen sok helyen pedig a fiókegyletek kebelében a Nőkészövetsége is megalakult. Választmányunk is újra szervezte a központi Nőkészövetségét, elnöknek megnyerte püspökné Oméltóságát, ügyvezető-alelnöknek megválasztotta dr. Boros Györgynét, főtitkárnak Ürmösy Károlynét. Erről a fontos mozgalomról azonban külön beszámolás fog történni.

Az egyházközségi fiókegyletek működése mellett a régi egyházköri fiókegyletek életében sem állott be hanyatlás, sőt nagyobb elevenség mutatkozik. Jelentést kaptunk: Udvarhely-, Küküllő-, Maros- és Háromszék, Aranyos-Keresztur egyházkörök fiókegyleteitől. A munka megindulása mindenütt látszik, néhol az összetartó közszellem, néhol új tervek fölvetése, néhol meg az egyesek buzgósága ad reményt további eredményekre.

Az új tervezet természetesen nagyobb munkát rótt a központi vezetőségre. Sokat leveleztünk, egyhelyre felvilágosítást, más helyre buzdítást küldöttünk. Újjá kellett szerveznünk az „Unitárius Közlöny” szerkesztését és kiadását. Hála buzgó tagjaink támogatásának: előfizetőink száma jóval nagyobb, mint bármikor a múltban: meghaladja az 1000-et.

Meleg elismeréssel gondolunk azokra a lelkész és más hivatásosokra, akik fáradhatlan buzgósággal jöttek a D. F. E. és a szerkesztőség segítségére. Névszerint is köszönetet mondunk a következőknek, akik tekintélyes számu előfizetőt gyűjtöttek: Fazakas Béla lelkész bejelentett 15 előfizetőt, özv. Pálffy Ferencné Szabéd 32, Kiss Jenőné Vargyas 18, Páll Ferencné Oklánd 18, Árkosi Tamás Fogaras 30, Kisgyörgy Imre Héviz 15, Deák Miklós Székelyszentmihály—Bencéd—Kobátfalva 67, Gábor József Felső- és Alsószentmihály 31, Kovács Lajos Brassó 76, Székely Kelemen Sepsikőröspatak 13, Ürmösi József Homoródszentpál 20, József Lajos Sepsiszentgyörgy 16, Raffay Zsigmond Verespatak 10, Németh István Torockó 55, Kelemen István Felsőrákos 14, Ürmösi Károly Kolozsvár 75, Halmágyi János Gálfalva 16, Rédiger Géza Marosvásárhely 60, Ajtai János Homoródalmás 37, Kiss Sándor Kolozs 30.

Sajnos, szellemi téren nem kaptunk kívülről olyan versenyrekelő, buzgó támogatást, mint az előfizetők gyűjtésében. Ez az egyik oka, hogy az „Unitárius Közlöny” még mindig nem lett azzá, amivé lenni hivatása. Mert magunk is jól tudjuk, hogy az egyházi élet krónikája mellett irányító cikkeket, egyházi problémák fejtegetését kellene adnia és a népet nemesebb szellemi igényeit is megfelelő

közleményekkel kielégíteni. Ehhez azonban egyfelől az kellene, amit több egyházköri fiókegyletünk sürget: nagyobb terjedelem és sürűbb megjelenés és másfelől az, aminek hiányát megemlítettük: buzgóbb szellemi támogatás. Az „Unitárius Közlöny“ bővítését, még kevésbé havonként kétszer való megjelentetését a mai nyomdai és drágasági viszonyok miatt nehezen lehet remélni, sőt attól tartunk, hogy a 20 Leu árban a jövő évben nem adhatjuk. Egy megoldás kínálkozik: ha a mai tagok száma legalább megkétszereződik. A központ működéséből kiemeljük, hogy a téli hónapokban az Unitárius Irodalmi Társasággal karöltve hét felfolvasó összejövetelt rendeztünk, amelyeknek nivós és érdekes programját mindig számos és lelkes közönség hallgatta végig. Fontos eseménye volt központi választmányunknak, hogy buzgó nőtagjaink kezdeményezésére a tavasz elején Tarka-estélyt rendeztünk, amely míg egyrészt a régi jó idők módján körünkbe vonta Kolozsvár társadalmának színét-javát, másrészt az ujjászervezés számára is szilárdabb anyagi alapot teremtett. Egyletünk kivette részét angol és amerikai hittestvéreink ünnepléséből is. Műsoros ünnepély keretében üdvözlöttük kedves vendégeinket és vetített képeken bemutattuk nekik Dávid Ferenc korának művelődési és vallástörténeti emlékeit.

Bár szerény mértékben, de jótékonyt is gyakoroltunk, amint erről az „Unitárius Közlöny“ krónikás adatai tanuskodnak.

Általában az „Unitárius Közlöny“ rovatai szólnak egyletünk működésének részleteiről, mi itt csak rövid összefoglaló képet akartunk nyújtani.

Azzal a meggyőződéssel zárjuk le beszámolóinkat, hogy azokat a változtatásokat, amelyeket szervezetünkön végrehajtottunk, szép eredmények igazolják. Ezek az eredmények a jövőre is biztatásul szolgálhatnak.

A D. F. E. szerepe az egyház életében.

Felolvasta: Árkosi Tamás lelkész.

Felolvasásom címe talán kissé különösnek tetszhetik önök előtt, hogy én éppen az egylet közgyűlésén tartok felolvasást az egylet szerepéről és éppen az egylet fennállásának 38-ik évében. Hiszen, ha nem is mindenki, de a tagok túlnyomó része azt hiszi, hogy e kérdéssel teljesen tisztában van. Én nem is szeretném ezt kétségbe vonni. De a dolog mégis valahogy úgy áll, hogy az eredmények bár szépek, még sem igazolják mindenben azt, mintha teljesen tisztában volnánk egyletünk szerepével. Mert ha igen, akkor valahol mulasztás történik, mert vannak az egyleti tagok között tennivágyó és tevékeny férfiak és nők, akik készek kutatásni, csatornát csinálni itt is, ahol merő száraz minden. De a kutba és a csatornába esőt bocsátani nem képesek, az egyletnek még mindig hiányos szer-

vezete a mai viszonyokhoz mérten hiányos alapszabályai miatt. Pedig termékenyítő eső bőven állt rendelkezésére a tennivágyóknak.

Mert hogy szebb és életrevalóbb s egyszersmind öntudatosan boldogító eszmék termelésére lenne alkalmasabb társadalmi alakulat v. eszme, mint amilyen az unitárizmus, azt velem elhívetni nem lehet. Mert az unitárizmus lélek és élet. Lélek, amely a nagy mindenség öntudatából táplálkozik és élet, amely bele tud kapcsolódni ugyan-csak abba a nagymindenségi életáramba, amely felölel és éltet minden teremtett valóságot a porszemtől a mérhetetlen bolygóig s e földön az ámbótól az emberig.

Ilyen az unitárizmus Hölgyeim és Uraim! Csak természetesen le kell tudni hatolni mélységeire. De amíg csak a felszínen maradunk vagy kísérletezünk s a nagy és szép gondolatok termelését a gyakorlatba átvinni nem tudjuk, addig az unitárizmus reánk nézve nem más, mint egy gyönyörű dal, amelynek hangjainál csak a késő nemzedékek fognak andalogni és boldogok lenni.

Éppen most állunk azon a ponton, amikor legádázabbul folyik közöttünk a harc a régi és az újvilág értékeinek az értékesítése körül. Látunk magunk között levert, töprengő konzervatívokat és bizakodó, rózsásarcu haladnívágyókat.

A jövő nem a konzervatívoké, hanem a haladóké, mert a történelem szekere nem temetési gyász kocsi, hanem felvirágozott és élőket magánragadó diadalszekér.

Ha a D. F. E. be akarja tölteni hivatását, hogy eredményeket érhesen el a mai viszonyok között: erre a diadalszekérré kell felüljön. E végből nem kell megtagadnia multját, hiszen az olyan szép, olyan gyönyörködtető volt egyes fázisaiban és eredményeiben, hanem csak át kell egy kicsit alakulnia és a belőle kiröppent Irodalmi Társaságot vissza kell édesgetnie a maga kebelére.

Mert mi is a szerepe a D. F. E.-nek? Nem egyéb, mint a kor egészséges szellemének a gyakorlatban való átvitele, megvalósítása. Az, hogy ami szép és magasztos eszme létrejö a papi és tanítói katedrákon, azokat tudományos és valláserkölcsi alapon értékesítse, gyümölcsöztesse. E végből oda kell férköznie a burzsoák és proletárok lelkvilágához csak úgy, mint az egyszerű kézműiparosok és földmivesekéhez. Fényt, meleget, lelket és életet van hivatva árasztani a kihűlő romok halódó üszkeibe. Teremtő és éltető szerepet kell vinnie, mert a D. F. E. az unitárizmus gyakorlati szerve kell legyen.

Fel hát a diadalszekérré, hol diadalmi éneket harsog a vidám társaság! Az élet diadalának énekét és hívja magához a tudatlanokat, hogy megtanítsa, az elfáradtakat, hogy felvidítsa, a szenvedőket, hogy megvigasztalja a sötétségben vergődőket, hogy felvilágosítsa.

En lelkem szemeivel már látom is a felkelő napot, amikor a D. F. E. világszervezetté alakul s az unitárizmusnak oly sokszor

megalázott lobogóját a mindig büszkén lengetett lobogók fölé emeli. Látom ezt, mert látok a tagok sorában bátor, elszánt és Isten lelkétől lelkesített harcosokat, akik ajkukon a Krisztus nevével és lelkükben az emberi méltóság érzetével törnek előre az élet diadalszekerén. Ezek előtt a harcosok előtt nincs mélység, nincs magasság, éhség, szomjuság, csak egy van: hogy emberré tegyék az embert s az Istent az emberek Atyjává, hogy létesüljön összhang, harmonia az ég és a föld, a Teremtő és teremtmény között.

Akkor majd nem kell az embereket édes szóval, magamegalázásával hívogatni, mert jönnek öök mindenünnen csak úgy maguktól is.

De ez csak a jövő zenéje, az ábrándok világa, amit szül a szomorú jelenben a boldogabb jövő képzelete.

De hogy ne legyen ez csak hiu ábránd, hogy élvezhessünk mi is valamit abból a boldog jövőből: én e helyről felszólítom és kérem az akarni, tenni, haladni vágyó férfiakat és nőket, ifjakat és öregeket, hogy álljunk össze, akarjunk egyet D. F. E. és M. I. T. s a régi nevet megtartva, dolgozzunk ki egy olyan alapszabályt és tervezetet, amelynél fogva a D. F. E. keretében összes erőnket csoportosítva: törhessünk előre az unitárius életideál céljának a megvalósítása felé. Igyekezzünk megvalósítani azt az életideált, amely harmoniát létesít a különféleségben s vissza tudja adni az életet annak is, aki már-már eldobta ezt magától.

*

Ha megengedik és szükségesnek vélik az én előterjesztésem az alapszabály módosítási tervezetére vonatkozólag, bátorodom azt az alábbiakban megtenni:

1. Mondjuk ki, hogy az egyesület alapszabályait módosítjuk a szükségnek megfelelően.

2. Forduljunk kéréssel az Irodalmi Társasághoz, hogy az elvei fentartása mellett lépjen be a D. F. E.-be és képezze annak irodalmi szakosztályát.

3. Mondjuk ki, hogy az egyesületi tagokból kor- és nemszerint D. F. férfi, nő és ifjusági egyesületeket állítunk fel.

4. Minden egyes tagozatnak legyen külön elnöksége, jegyzője és választmánya.

5. A pénztáros közös, mert csak egy pénztárnak van helye az egyesületben.

6. Van ugynevezett közös választmány, amelynek elnöke az egyesületi elnök és tagjai az egyesület, valamint a szakegyesületek tisztikara s azonkívül 2—2 választott tag.

7. A D. F. E. közgyűlésén az egész egyesület közgyűlésére választott elnök elnököl. Szakosztály vagy más tagozat elnöke az Egyesület elnöke nem lehet, ugyszintén a jegyző jegyzője.

8. Az ifjusági egyesület (fiúk, leányok közösen) számára a közgyűlés védnököt választ. Az egész egyesület elnöke védnöknek — míg ez hivatalában van — nem választható.

9. Tisztikarát minden tagozat maga választja meg közgyűlésén.
10. Minden választás titkos. Közfelkiáltásnak helye nincsen.
11. Tagsági díj 10 Leu, ami az egyesület céljaira fordítandó.
12. Az ifjúsági egyesület tagjai (14—18 évesek) tagsági díjat nem fizetnek. Ezzel szemben az egész egyesület közgyűlésén szavazati joga csak a közös választmányba kiküldött tagjainak van.
13. Minden szakosztály minden hónapban tart egy programmos ünnepséggel kapcsolatos közgyűlést.
14. Az egész egyesület 3 hónaponként tart ugyancsak programmos ünnepséggel kapcsolatos közgyűlést, amelyen a program után a szakosztály-referensek (elnökök) beszámolnak 3 havi működésükről egyesületüknek.
15. A tisztikar minden második vagy harmadik év utolsó közgyűlésén lemond és akkor újat választanak. Mindenki újra választható, de csak titkosan.
16. Fiókegyesületek ügymenete és szervezete ugyanaz, ami az anyaegyesületé, azzal a különbséggel, hogy a fiókegyesületek irodalmi szakosztályt külön nem állíthatnak fel.
17. A fiókegyesületek tagsági díjuk 50%-át kötelesek befizetni az anyaegyesület pénztárába. Ezzel szemben tagjaik az „Unitárius Közlöny” megrendelésénél 20% és a Keresztény Magvető-nél 10% kedvezményben részesülnek.
18. Az irodalmi szakosztályt önként jelentkező tagok alkotják, de annak rendes tagjai csak azok lehetnek, akiket az egész egyesület közgyűlése jóváhagy titkos szavazással.
19. Unitárius népnaptárt, ugyyszintén más unitárius vonatkozású műveket egyesületi tag csak az I. T. jóváhagyása mellett adhat ki. Kivételt képeznek a főtanácsi és más főhatósági vagy iskolai kiadványok, ugyyszintén az önálló unitárius lapvállalatok.
20. Az egyesület működése felett az egyházi főtanács főhatósági vagy főfelügyeleti jogot gyakorol.
21. Az egyesület címe; Unitárius Dávid Ferenc-Egyesület.
22. Célja: 1. Valláserkölcsei és tudományos élet fejlesztés; 2. jótékonykodás; 3. szórakoztatás.

*

Ezeket látom én azon vezérelveknél, amelyek irányadók kellene legyenek az alapszabálymódosítás körül. Ezzel elérhetnők azt, hogy sokan az egyesületben juthatnak intenzív szerephez, hogy érvényesüljön benne a demokratizmus és végül, hogy általános érdeklődés kísérné. Minélfogva egészséges egyesületi és társadalmi élet fejlődne ki az unitáriusok között és talán körül is.

Ha fejtegetésem megértésre talált, boldogan hagyom el a felolvasó asztalt és nem csüggedem, ha senkise értett is meg.

Ezzel befejezem felolvasásomat.

Egyházi és egyleti élet.

Egységben az erő. Ezt a nagy igazságot az egységhevők serege most a valóságban is be akarja és befogja mutatni. Hallottuk, hogy néhol azt mondták, mikor a tanítói fizetés kiegészítésére mindenkitől kértek, hogy adjanak, akiknek van tanítójuk. De ezek is csakhamar megbánták, mert észrevették, hogy a jó testvér akkor segít testvérén, amikor az bajban van.

Az E. K. Tanács évi jelentését Kovács Kálmán titkár irta és olvasta fel. Hű és erős képe ez egy esztendő küzdelmes kísérletezésének az öröklött jogok védelmében. Csak annak lehet némi sejtelme arról az örökké tartó munkáról, amit az E. K. Tanács végez, aki ezt jól átolvassa. De tudni kell azt is, hogy négy bizottság: a jogügyi, pénzügyi, tanügyi és missioi minden hónapban több, de mindig hosszú gyűléseken tépelődik a sok nehéz kérdés fölött. A titkár és a Tanács is nagy elismerésben részesült a Főtanács részéről, de az egyháznak minden tagja hálával gondolhat ezekre az ingyen munkásokra.

Az E. K. Tanács új tagjai: dr. Csiky Gábor, a szakosztályokban jogügyi bizottsági tagok: dr. Ferencz József, dr. Abrudbányai Ede, dr. Mikó Lőrinc, dr. Ürmösi Sándor; pénzügyi biz. tagok: dr. Gál Zsigmond (elnök), dr. Benczédi László; nevelésügyi biz. tagok: Utó Lajos, dr. Geley József.

Új főtanácsi tagok lettek a jelen évi választáson: Marossy Albert, dr. Zoltán Gyula, dr. Felszeghy Sándor, dr. Máthé István, Kádár Kálmán, Deák Ferenc, dr. György Zsigmond és Zoltán Sándor lelkész. Jóságfelügyelősegi elnök K. Simó Pál.

Új egyházi és iskolai gondnokok. A háromszéki egyházkör gondnokát dr. Szentiványi Gábort az aranyostordakörít: dr. Balog Györgyöt és Bors Mihályt; a kolozsvári kollegium felügyelő gondnokát dr. Szentiványi Józsefet az E. Főtanács beiktatta hivatalokba. Megnyugtató érzés kísérte e jeles férfiak bevonulását, részint azért mert nagy elődök nyomdokába léptek, részint mert határozott férfierőt és nemes elhatározást hoztak magukkal.

Az egyház titkárai. Minél nagyobb a veszedelem, annál közelebb az isteni gondviselés. A szomoruan emlékezetes 50-es években Káli Nagy Elek és Mikó Lőrinc vállalták volt az egyház mentését. Most, hála Istennek többen vannak, akiket éget ez a nagy feladat, de ezek között a titkárokra elsőrendű teher vár. Az elmúlt három súlyos esztendő alatt Kovács Kálmán az ő ernyedetlen szorgalmával kivívta az egyház nagy elismerését. A helyébe lépett egy új Mikó Lőrinc a régi méltó unokája s melléje állott Dr. Tóth György egyházunk kiváló jogtudósa. A mi tőlük függ az el lessz végezve emberileg.

A Főtanácsról írott cikket ne terheltelessék elolvasni és jól megfontolni. További tudósítást később adunk.

Vass Domokos volt polg. iskolai, utóbb a ref. főgymnál alkalmazott tanárt az E. Főtanács megválasztotta a kolozsvári főgymhoz rendes tanárnak. Örvendünk, hogy ezt a jeles tehetségű férfit, most már egészen magunkénak mondhatjuk.

Uj tanárok. Ifj. Lőrinczi Istvánt, a kereszturi főgymhoz rendes, ifj. Hadházi Sándort a kolozsvárihoz h. tanárnak a rendes tanárt megillető fizetés pótlásával alkalmazta.

Uj jogtanácsos lépett az egykor jeles Molnár Sándor, a sok elismeréssel kitüntetett dr. Ferencz József helyébe: dr. Lukácsi József, kinek az a szomorú szerep jutott, hogy az egyházi birtokok kisajátítása ellen harcoljon. Vajha siker koronázná!

A Főtanácsi bizottság dr. Szentiványi József elnöklete alatt kitűnő munkát végzett. A jövő évre választott tagok: dr. Elekes Dénes, Lőrinczy Dénes, Gvidó Béla, dr. Szentiványi József, dr. Szentiványi Gábor, dr. Borbély István, Nemes Nagy Lajos, dr. Gombos János, Ürmösi József, póttagok: dr. Várady Aurél, dr. Kiss Elek, Kovács Lajos.

Uj egyházköri képviselők. Kovács Imre, Székely István (Abrudbánya), Taar Géza, Létai Árpád, Beke Mózes, Osváth Árpád.

A Dávid Ferenc-Egyletek mult egyleti évi munkássága olyan sikeres volt, hogy a legtöbbször menő reménységre jogosít. Az egyházközségeknek jó fele már rendelkezik önálló szervezettel. Az eljárás nem egységes, amint ezt a titkári jelentés is elmondja, de a munka mind egy célra irányul: a népélet föllendítésére, a művelődés, a tudniakarás fölélesztésére. Most már nem is képzelhető olyan unitárius gyülekezet, ahol ne legyen Dávid Ferenc-Egylet, Nőkészvetsége és ifjúsági kör. A csekély szám nem szolgál mentségül, mert ahol van három férfi, három nő, három ifju, ott már munkához lehet látni. Gyűljenek össze a papnál, vagy az iskolában, vagy a tanító-nál. Beszéljék meg egyházi dolgaikat, vegyék számba az iskolaköteles gyermekeket, gondoljanak az ifjak foglalkoztatására, ismertessék meg velök az egyházközségi élet csinját-binját, a nőknek is sok jó tanácsal lehet szolgálni még a háztartásban is.

Az unitárius papok két napon át reggeltől estig együtt voltak és a maguk nagy dolgaival foglalkoztak Kolozsvárt október hó 31-én és november 1-én. Továbbképzőtanfolyamnak volt elnevezve az összejövetel, mert szakelőadók foglalkoztak igen életbevágó nagy kérdésekkel, dr. Boros György a misszióval, dr. Gál Kelemen a népiskolai oktatással, dr. Tóth György az egyházi rendtartással és Pál Ferenc esperes a lelkészi közigazgatás munkájával. Egész idő alatt a gyülekezet szívében voltak, annak bajait, gondjait fontolgatták és azon töprenkedtek, hogyan lehetne könnyebben és jobban élni az egyházközségben, hogy mindenki boldogabb, műveltebb, rendesebb és módosabb legyen s amellet a templom és az iskola virágozzék. Igen becses gondolatokkal járultak az előadók értékes fel-

olvasásaihoz felszólalásaikkal: Ajtai János, Taar Géza, Vári Albert, Keresztesi Dénes, Kovács Imre, dr. Kiss Elek, Orbán Lajos, Zoltán Sándor, Péter Sándor, Pálffy Ákos, dr. Csiky Gábor, Pál Ferenc, dr. Tóth György, Székely Tihamér, Antonya Mihály, Ürmösi József, Lőrinczi István, id. és ifj. Máthé Lajos, Vári Domokos, Sándor Gergely, Gál Mózes, Sigmond József, Árkosi Tamás, Benczédi Pál, Pál Ferenc. Az elnöki tisztelet dr. Boros György teljesítette, a jegyzőkönyvet Zoltán Sándor vezette. A jelen voltak (50) sok tanulsággal, több új eszmével és általános nekibuzdulással tértek vissza munkájukhoz, hogy megvalósítsák az új gondolatokat.

A magyarsárosi D. F. ifjusági egyesület első szereplését július 27-én tartotta, mely alkalommal Petőfi-ünnepélyt rendezett kint a szabadban. Az alig egy hónapi megalakulás után tartott bemutatkozó szép reményekre jogosít. Vidékiek is szép számmal voltak jelen, de a sárosiak mind ott voltak. Hálás köszönet illeti őket, de legfőként D. Pataky Sándor k. f. gondnokot, dr. I. Iszlay Dezső egyházi tanácsost, özv. Kerekes Károlynét, dr. Sükösd Béla és Jánoшы Béla földgázmérnököket, kik mind családjáikkal, alkalmazottaikkal hozták el az áldozatot. Főlemelő volt az ünnepély. Az érdem nagy része illesse Miklós János k. tanítót és az ifjuságot. 1400 leu jutott az önkéntes adományokból az iskolának.

A tordai unitárius gimnázium nyolc osztályát a kormány föllépése következtében négyre kellett szállítani. A városi és vidéki szülők rendkívüli támogatásban részesítik az intézetet, melynek igazgatója Fogarasy Géza, gondnokai Gál Jenő ny. táblai tanácselnök és dr. Balogh György. Meglepő az a fáradozás, amit ezek az urak és a szülők az intézet érdekében kifejtének. A tanulók száma 320.

Negyven jó sziv akadát Kolozsvárt, akik negyven kollégiumi tanulót élelemmel részben vagy egészen ellátnak ebben az évben. A tanárok is a nemesszívű adakozók között vannak, pedig ők ugyan rá vannak szorulva. Ez a jótékonyág bizonyosan hasonló eredményez.

Unitárius nyomda. Nagyon régóta akarjuk az unitárius nyomdát, mint egyik hatalmas eszközét belső és külső megerősödésünknek. Most úgy látszik, közel állunk régi vágyunk megvalósulásához. A nyáron Székelykereszturt (jul. 23.) a környékbéli lelkesek értekezletet tartottak, amelyen elhatározták, hogy a nyomdát — a lehetőség szerint — azonnal fölállítják; de hogy vakon lehetlenségnek ne rohanjanak s kitudják, hogy megfelelő tőkét az egyház össze tud-e vajjon hozni: részvénytársasági fölhívást és gyűjtőleveket bocsátanak ki és kimondják, hogy a jegyzések csak akkor kötelezők, ha megfelelő tőke összegyűl. A dolgok intézésével az értekezlet összehívóit: dr. Kiss Eleket, Ürmösi Jézsefet és Balázs Ferencet bízták meg. A mozgalmat kiterjesztették az egész egyházra; élére dr. Ferenczy Géza, egyházi főgondnok állott, akinek

neve bizonyosság amellet, hogy a nyomda meglesz s a bizottságot kibővítették. Új elnökei Csifó Salamon tanár és dr. Tóth György lettek. A bizottság főhiv minden unitárius embert a fokozott jegyzésre. Hatalmas előrehaladás volna az unitárius Heltai-nyomda felállítására!

A D. F. E. Nökszövetsége a Főtanács alkalmával október hó 29-én estve igen sikerült előadásban, nagy közönség jelenlétében újból bemutatta Dávid Ferencet és korát Papp Domokos főtitkár előadásában kitűnően sikerült vetített képekkel. Kelemen Lajos tanár bemutatta Dávid Ferenc urvacsorai kelyhét s néhány más szép tárgyat. Ezt az előadást meglehet ismételni, ahol villanyvilágítás van.

Gyűléseket az elismert egyházak szabadon tarthatnak anélkül, hogy erre a rendőrségnek vagy a közigazgatási hatóságoknak előzetes engedélyt kellene kérniök. (Min. Intern. No. 17622—1922.)

November 15-én jelenik meg Dobai István unitárius teológus *Messiasod* című verses kötete, amelyre előre is felhívjuk a figyelmet. Ára 10 leu, papoknak, tanítóknak 8 leu. Kapható a szerzőnél.

Felhívás. Dr. Tóth György egyházi tanácsos afiának „Az unitárius egyház szervezete” című munkája (I. kötet) annyira elfogyott, hogy fontosabb megrendeléseknek nem tud eleget tenni. Főlkéri azokat, akik az I. kötetet nékülözni tudják, hogy közérdekből Móricz Márton ur kezéhez (Kolozsvár, unit. kollégium) beküldeni sziveskedjenek. A 40 leu előfizetési összeget mindenki megkapja.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XXVI. Körirat a népesebb unitárius egyházközségekhez.

Unitárius egyházunkban régi jó és becsületes szokás volt, hogy az egyházközségek s a patronusok a sátoros ünnepekre legatusokat kértek a gimnáziumoktól.

Jelenleg az a törvény, hogy a legatusokat a Teológiai akadémia dekánja küldi ki az egyházközségekbe és ajánlólevéllel látja el (Szabályzat 20. §.-a). Ha a teológiai akadémia növendékei nem látják el az összes legatiokat: a főgimnáziumi igazgatók ajánlatára a székelykereszturi és kolozsvári főgimnázium VII. és VIII. osztályos tanulói közül is egyesek kiküldhetők. Ma a helyzet az, hogy a teológián összesen 25 teológus van. A legatust hívó egyházközségek száma a múlt 1921/22. tanévben karácsonykor 24 volt.

Teljes reménységgel vagyunk az irányában, hogy a népesebb egyházközségek a legatusi intézményt fenntartják, sőt bizonyára akadni fognak olyan egyházközségek is, hogy ezután ők is csatlakozni fognak a legatus járató egyházközségekhez és a jövőben legatusokat fognak kérni legalább 1-1 sátoros ünnepre.

Egyes vagyonosabb hiveink, a régi patronusok példájára, ma-

guk is felajánlhatják a legatus hívásával járó költségek fedezését a presbiteriumnak.

Lelkész afiai a székykereszturi kör 17.-1922. sz. indítványa folytán kibocsátott körrendeletet kellő időben terjesszék az egyházközség presbiteriuma elé és a legatushívást az esperes afiai útján szabatosan jelentsék be a teológiai akadémia dekanájához további intézkedésre.

Az akadémia értesítőjében pedig dékán afia évről-évre részletesen számoljon be, hogy mely egyházközségeinkben voltak legatusok és minő anyagi támogatásban részesültek.

A legjobb reményekkel várjuk, hogy a legatusok is és a vagyonosabb hívek is a lelki kapcsolat megerősítésére mindent megtesznek.

Az Egyházi Képviselő Tanács nevében:

Ferencz József,
unitárius püspök.

XXVII. Sz. 1800—1922. E. K. T.

Felhívás.

Egyházunk nagyértékű levéltárának egyik sajnosan érzett hiánya, hogy abban egyházi életünk tényezőinek az egyházi ügyeket érintő magánlevelezései csak csekély számban találhatók. Így a kutató gyakran jut abba a helyzetbe, hogy multunk egy-egy mozzanatánál jegyzőkönyveinkből a tényeket megismerheti ugyan, de az azok mögött lefolyt mozgalmak és küzdelmek tanulságaikkal együtt homályban maradnak. Ezeket legjobban minden korszak magánlevelezéseiből és följegyzéseiből ismerhetjük meg. Az ilyen leveleket az utolsó években sok sajnos pusztulás érte. Egyházi Képviselő Tanácsunk részben éppen a további pusztulás meggátolására, másfelől minél bővebb történeti anyag gyűjtése és megőrzése céljából elhatározta, hogy egyházi levéltárunkban az ilyen emlékeknek külön osztályt nyit és ebbe az egyházi ügyeket érintő magánlevelezéseket és följegyzéseket akár ajándéku, akár letétül megőrzésre elfogadja.

Ennek a gyűjteménynek egyesek ajándékai, letétei már előbb megvetették az alapját. Így a Bölöni Mikó-család letétéből őrizzük nagynevű egyházjogászunknak M. kó. Lőrincznek szüleire írott leveleit. Brassai Sámueltól a Brassai-emlékalap irományait, Gálffy Kálmán ny. főszolgabíró afiai ajándékából Kriza János költő püspökünknek a költő Gálffy Sándorhoz intézett több érdekes levelét. Most pedig legujabban dr. Boros György egyh. főjegyző afia hozzáintézett régebbi közérdekű levelek nagyon becses sorozatát ajándékozta Egyházunk Levéltárának.

E gyűjtemény gyarapítására felhívjuk egyházunk mindazon tagjait, akiknek tulajdonában egyházi vonatkozású oklevelek, napló-

jegyzetek, emlékiratok, vagy különösen magánlevelezések vannak. Minden püspökünk, gondnokunk, papunk, tanárunk, tanítónk és más egyházi emberünk életére, küzdelmeire, működésére minden levelet, minden sort, még kicsiny vagy mellékesnek látszó adatokat is hálas köszönettel fogadunk s a gyűjtésre minden egyháztagot és érdeklődőt tisztelettel kérünk.

Az anyagot akár egyenesen, akár az esperes urak útján legcélszerűbb alkalmilag, vagy kevesebbet erősebb levélborítékban postán s az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Cluj, Kolozsvár küldeni, mely az Egyházi Levéltárnak átadja.

Ennek a közérdekű ügynek támogatására és minél szélesebb körben való nyilvánosságra hozatalára minden esperes, lelkész és tanító afiai figyelmét és közreműködését kérjük.

Kolozsvárt, 1922. október hó 12-én.

Ferencz József s. k.,
unitárius püspök.

XXVIII. Sz. 486—1922.

Köriirat

az esperes, lelkész és tanító (kántortanító) afiaihoz.

Az E. K. Tanács jelen számú határozatának és a már beindított gyakorlatnak megfelelően intézkedtem, hogy a felekezeti iskolákat és felekezeti tanító afiai személyét érdeklő leiratok amnyi másolati példányban küldessenek meg a körü esperes afiainak, hogy az érdekelt tanító, (kántortanító) atyánkfiaiainak is egy példányt azonnal továbbíthassanak.

Az ekként leendő eljárás követését esperes afiainak gondos figyelmébe ajánlom.

Kolozsvárt, 1922. november hó 23-án.

Ferencz József,
unitárius püspök.

XXIX. Sz. 1941—1922.

Köriirat

összes lelkész afiaihoz.

Az U. K. 2. számában 53—1922. szám alatt felhívást intéztem volt az Ó-Románia területén lakó unitárius vallású hívek pontos címének bejelentése céljából. A bejelentések nem voltak elég szabatosak. Különösen a Bucurestiben és a más nagyobb városokban lakó hívek címe utca és házszám szerint is megjelölendő. Sziveskedjenek lelkész afiai a beküldött adatokat a jelenlegi állapotoknak megfelelően kiegészíteni és mielőbb beküldeni.

Kolozsvár, 1922. november 4-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

Szívemet hozzád emelem . . . írta dr. Boros György, női imakönyv 3-ik bővített kiadása megjelent és kapható szerkesztőségünknel. A könyv kiállítása izléses, minden igényt kielégítő.

Nyomatott „Korvin”-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.